

Franky Bussche

Directeur Studie en Onderzoek deMens.nu

Historiek wet abortus

Vrijzinnig humanistische organisaties ijverden samen met de feministische en progressieve bewegingen om abortus uit de illegaliteit te halen.

Verschillende artsen werden omwille van de uitvoering van vrijwillige zwangerschapsafbreking voor het gerecht gedaagd en veroordeeld.

1990

Het wetsvoorstel betreffende abortus van Roger Lallemand en Lucienne Herman- Michielsens werd met een wisselmeerderheid gestemd in het parlement. Het resultaat was de wet van 3 april 1990 die abortus gedeeltelijk depenaliseert. Dit feit veroorzaakte een kleine koningscrisis waarbij Koning Boudewijn weigerde de abortuswet te ondertekenen. Uiteindelijk ondertekenden alle ministers de abortuswet.

Veilige zwangerschapsafbreking werd beschikbaar voor vrouwen in nood. Abortus bleef echter vermeld als een misdrijf, 'een moreel laakbare daad', in ons strafrecht. Hierdoor hangt er nog steeds een taboe en stigma rond de vrijwillige zwangerschapsafbreking.

1990

2012

Platform voor het recht op abortus

De CAL richtte het platform voor het recht op abortus op. deMens.nu – Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw werd eveneens lid van het platform en ondertekende het charter van het platform. Het platform organiseerde op zaterdag 24 maart 2012 een manifestatie voor het recht op abortus in Brussel. Een delegatie van deMens.nu nam deel aan deze activiteit.

www.abortionright.eu

Charter van het platform voor het recht op abortus

Wij, ondergetekenden, willen onze standpunten bevestigen en herinneren aan de democratische verworvenheden op het vlak van volksgezondheid en gelijke kansen.

+ De toegang tot abortus is een recht

Dat kadert in het zelfbeschikkingsrecht over het eigen lichaam, de keuzes voor het eigen leven, de keuze om al dan niet een zwangerschap te plannen en daarover zelf te beslissen (of in samenspraak met de partner). Het is een fundamenteel recht van alle vrouwen.

+ Abortus moet toegankelijk zijn voor alle vrouwen

Dat veronderstelt onder meer een geografische bereikbaarheid maar ook het wegwerken van financiële drempels. Vrouwen en mannen die dat wensen moeten een beroep kunnen doen op de nodige begeleiding.

+ Informatiecampagnes die zich richten tot het algemeen publiek zijn nodig

Om te informeren, te dedramatiseren en te deculpabiliseren. De toegang tot anticonceptie en tot abortus is een gezondheids- en een maatschappelijk probleem.

+ Opvoeding van leerlingen

Alle leerlingen moeten relationele en seksuele vorming krijgen, zodat zij zelf goed geïnformeerde en vrije keuzes kunnen maken.

+ Opleiding van artsen en gezondheidswerkers

Het aanleren van abortustechnieken moet integraal deel uitmaken van de basisopleiding van artsen en gezondheidswerkers.

+Abortus is een persoonlijke keuze.

Deze keuzevrijheid moet beschermd worden.

2014

Naar aanleiding van de regionale, federale en Europese verkiezingen op 25 mei 2014 stelde het platform een memorandum voor het Recht op abortus op.

Het platform onderschreef mee de oproep tot de Europese niet-gouvernementele organisaties voor de ondersteuning van de vrouwen in Spanje en het recht op abortus in Europa. Op 29 januari 2014 organiseerde het platform mee de betoging te Brussel. Deze actie kaderde in een week van algemene mobilisatie waarbij verschillende acties gepland werden in verschillende steden in Europa.

Men verzamelde bij de Spaanse ambassade. Na het overhandigen van een petitie vertrok een fakkeltocht naar het Europees Parlement aan het Luxemburgplein om te eisen dat Europa stappen onderneemt om het recht van vrouwen op abortus te garanderen.. Als lid van het platform ondersteunde deMens.nu de oproep tot solidariteit met de Spaanse vrouwen en nam met een delegatie deel aan de fakkeltocht.

2015

Op 26 maart 2015 werd naar aanleiding van 25 jaar Belgische abortuswet een persbericht verspreid :
"Platform AbortionRight! eist kwalitatieve informatieverstrekking over abortus via de overheid en gedecentraliseerd abortus-onderwijs."

deMens.nu ondertekende de resolutie van 3 april 2015 naar aanleiding van 25 jaar abortuswet in België. Deze resolutie was een initiatief van Luna, IPPF Europe en GACEHPA en werd op 3 april 2015 overhandigd aan Maggie De Block, minister van sociale zaken en volksgezondheid tijdens het

colloquium over abortusstigma dat door deze organisaties tot stand kwam. deMens.nu was aanwezig op dit symposium met een poster : “Stop het abortusstigma. Verzeker de toegankelijkheid tot kwaliteitsvolle abortushulpverlening.”

2016

In 2016, met andere woorden 26 jaar na de goedkeuring van de wet Lallemand- Michielsens, lanceerden het Centre d’Action Laïque en deMens.nu – Unie Vrijzinnige Verenigingen een campagne (“#abortuswithetstrafrecht”) om vrijwillige zwangerschapsafbreking te erkennen als een medische behandeling. Het moet een publieke gezondheidskwestie worden om zo het recht op zelfbeschikking van de vrouw te garanderen.

Sinds mei 2016 dienden zes politieke partijen (Défi, PS, spa, Ecolo/Groen, Open VLD, PTB-PVDA) wetsvoorstellen in over vrijwillige zwangerschapsafbreking.

Het academisch colloquium *Abortus uit het strafwetboek schrappen* vond plaats op vrijdag 30 september 2016 vanaf 9 u, VUB in aula QD op de VUB-campus.

De organisatoren waren :De Centre d’Action Laïque (CAL) en deMens.nu – Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw in samenwerking met de ULB en de VUB.

De bedoeling was : het voeren van een kwalitatief debat , het brengen van teksten, formuleren van standpunten en voorstellen ter voorbereiding van een toekomstig memorandum voor het volgende regeerakkoord om abortus uit het strafwetboek te halen.

Als doelgroep werden de Faculteiten Geneeskunde en Rechtsgeleerdheid genomen.

Het was de bedoeling om professoren, artsen, juristen en studenten te bereiken, alsook veldwerkers van de abortushulpverlening.

2017

Op 27 januari 2017 organiseerden deMens.nu en het Centre d’Action Laïque (CAL) in samenwerking met de Senaat het colloquium *Abortus uit het Strafwetboek schrappen: Waarom? Hoe?* Dit colloquium vond plaats onder een ruime belangstelling in het huis van de parlementsleden. Christine Defraigne, voorzitter van de Senaat verwelkomde de deelnemers en wees op het belang van het thema. Abortus uit het strafrecht halen is mogelijk. Dit blijkt uit de wetgeving in twee naburige landen, namelijk het Groothertogdom Luxemburg en Frankrijk. deMens.nu had met prof. dr. Marleen Temmerman, voormalig directeur van het Departement voor Reproductieve Gezondheid en Onderzoek van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO)(2012-2015) een interview via skype. Vanuit Nairobi, waar ze als

gynaecologe werkt rond vrouwengezondheid voor de Aga Khan University, bracht ze een boodschap op het colloquium.

Aan het slot van het colloquium stelde Olivier Maingain van Défi voor om een gezamenlijk voorstel met de verschillende partijen in te dienen tot wijziging van de abortuswet en het uit het strafwetboek schrappen van abortus.

In zijn conclusie benadrukt Sylvain Peeters dat abortus geen misdrijf is – geen strafbaar en laakbaar feit – maar een medische handeling. Het vormt een vrouwenrecht dat kadert in een gezondheidsrecht en niet in een strafrechtelijk beleid. Hij deed een warme oproep naar onze volksvertegenwoordigers om abortus zo snel mogelijk uit het Belgische strafwetboek te schrappen. Hij vraagt er eveneens over te waken dat verworven rechten in onze samenleving niet onder druk komen te staan door bepaalde conservatieve lobby's.

Op 6 februari verscheen op Knack online in de (S)preekstoel: *Het wordt tijd om abortus uit het strafwetboek te halen* (<http://www.knack.be/nieuws/belgie/het-wordt-tijd-om-abortus-uit-het-strafwetboek-te-halen/article-opinion-811465.html>)

deMens.nu ondertekende verschillende verklaringen:

-deMens.nu ondertekende met het abortusplatform een oproep rond abortus: Civil Society Organizations stand with the *She Decides- Global Fundraising Initiative*.

-Manifest van de 350

Sylvie Lausberg, directeur Studie en Strategie van het Centre d'Action Laïque, richtte met enkele militanten uit de academische en artistieke wereld een collectief op, genoemd 'de 350'. Dit is het nummer van het artikel van het Belgisch strafwetboek betreffende abortus. De bedoeling was om 350 handtekeningen te verzamelen van 350 'Belgische personaliteiten' ('t is te zeggen personen die stelling nemen en zich durven uitdrukken) om het manifest te tekenen. De voorzitter Sylvain Peeters en Anne-France Ketelaer ondertekenden dit manifest.

De voorzitter Sylvain Peters en Franky Bussche namen deel aan een pre-meeting van de internationale conferentie van minister Alexander De Croo *She Decides* op 1 maart 2017 in het Federaal Parlement te Brussel. Op deze bijeenkomst waren een aantal buitenlandse politici en ngo's aanwezig. Een aantal experts voerden het woord en vragen konden gesteld worden. De voertaal was Engels.

In verschillende sessies werden de volgende items belicht: de impact van de *Global Gag Rule* van Trump, de internationale anti-gender en anti-choice beweging en een pleidooi ter ondersteuning van een beleid voor de seksuele en reproductieve rechten in Europa en de wereld.

deMens.nu stelde een persbericht op ter gelegenheid van de 27ste verjaardag van de abortuswet op 3 april, waarbij een oproep gedaan werd om abortus uit het strafrecht te halen. De voorzitter kwam aan bod op radio 1. Samen met de CAL werd een 'opvallende' campagne gelanceerd met een filmpje dat verspreid werd via de website, Youtube: 'In België kunnen vrouwen nog altijd vervolgd worden voor abortus. Waarop wachten we? Op mijn menopauze?'

deMens.nu en CAL namen op 8 juni deel aan de wereldvrouwenmars waar feministische organisaties uit België en heel Europa demonstreerden tegen alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes. Met ons pleidooi willen we abortus uit het strafrecht halen. In België kunnen vrouwen immers nog steeds vervolgd worden voor abortus.

deMens.nu onderschreef met het platform Abortion Right de oproep tot mobilisatie in Brussel rond het recht op abortus in gans Europa op 28 september 2017. Op deze dag – de internationale actiedag voor het recht op abortus in Europa – nam een delegatie van het personeel van het federaal secretariaat deel aan de mars van het Jubelpark naar Schuman.

2018

Opiniepeiling over de vrijwillige zwangerschapsafbreking in België (2018)

In België weet slechts 1 op de 5 Belgen dat vrijwillige zwangerschapsafbreking nog altijd een misdrijf is dat in het Strafwetboek staat. Dit betekent dat 4 op 5 Belgen niet op de hoogte zijn van het wettelijk kader voor vrijwillige zwangerschapsafbreking.

Meer dan twee derde van alle respondenten wenst dat vrijwillige zwangerschapsafbreking uit het Strafwetboek wordt gehaald.

Drie vierde van de Belgische volwassenen zijn van mening dat vrijwillige zwangerschapsafbreking niet langer moet beschouwd worden als een misdrijf, maar eerder moet geregeld worden in het medisch recht.

6 op 10 Belgen zijn van mening dat het weigeren van een veilige en wettelijke toegang tot vrijwillige zwangerschapsafbreking een daad van geweld is tegen vrouwen.

Voor meer dan 3 op 4 Belgen moet de ultieme beslissing om beroep te doen op een vrijwillige zwangerschapsafbreking bij de vrouw liggen, ongeacht de mening van haar omgeving.

Verskillende wetsvoorstellen werden geformuleerd om abortus uit het strafrecht te halen, de termijn uit te breiden, ...In de commissie Justitie van de Kamer werden hoorzittingen met experts georganiseerd.

Begin juli 2018 dienden de regeringspartijen een eigen wetsvoorstel in, dat geen rekening hield met de andere voorstellen en amendementen.

Op 4 oktober 2018 keurde de plenaire vergadering het wetsvoorstel van de meerderheidspartijen betreffende abortus goed. Alle ingediende amendementen door de oppositie werden verworpen. Het wetsvoorstel werd goedgekeurd met 84 stemmen voor, 39 stemmen tegen en 5 onthoudingen. De nieuwe wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek (...) verscheen in het Belgisch Staatsblad op 29 oktober 2018 en trad in voege op 8 november 2018.

Wat is verschillend in de nieuwe wet?

Abortus wordt uit het strafwetboek gehaald en wordt opgenomen in een aparte wet. Dezelfde straffen blijven echter behouden bij het niet naleven van de wettelijke voorwaarden.

De bedenktijd van 6 dagen kan worden geschrapt als er medische redenen zijn.

De termijn van 12 weken na de bevruchting blijft bewaard. Wanneer de eerste raadpleging gebeurt minder dan 6 dagen voor het einde van de termijn van 12 weken dan wordt deze termijn verlengd prorata het aantal niet verstreken dagen van de termijn van 6 dagen.

Het begrip noodsituatie wordt geschrapt.

De arts wordt verplicht om door te verwijzen.

Er wordt een strafbaarstelling ingevoerd voor wie probeert de toegang tot abortus te verhinderen.

Toekomst?

De voorstellen van de oppositie streefden naar een volledige depenalisering en de aanpassing van de voorwaarden. De oppositiepartijen dienden een gezamenlijk amendement in om de periode waarin abortus wettelijk mogelijk is op te trekken van 12 naar 18 weken. Dit amendement werd echter verworpen bij de eindstemming in de Kamer.

Tijdens een volgende legislatuur moet de "abortusdraad" weer opgenomen worden. Door het niet verlengen van de termijn blijven een aantal vrouwen in de kou staan en moeten ze naar bijvoorbeeld Nederland reizen. Een aantal politici van de huidige meerderheidspartijen beloofden alvast in stappen verder aan de wet te werken.

2019

juni 2019: vernietigingsberoep van de feitelijke vereniging 'Citoyens pour la vie / Burgers voor het leven' tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van de wet van 15 oktober 2018, werd door het Grondwettelijk Hof ontvankelijk verklaard en ingeschreven op de rol (Belgisch Staatsblad 4 juni 2019). Daarop startte de CAL een procedure om dit beroep aan te vechten, waarbij deMens.nu zich vervoegde. De procedure bij het Grondwettelijk Hof wordt gevoerd door twee advocaten die hun beroep op 3 juli 2019 indienden. Deze zaak is momenteel in behandeling.

Na de zomer 2019: abortus plots terug op de agenda van de commissie Justitie omdat verschillende progressieve partijen hun wetsvoorstellen indienden. De meeste handelen vooral over de voorwaarden (termijn en bedenktijd) en de daadwerkelijke depenalisering (vrouwen niet langer vervolgen en inschrijven in gezondheidsrecht).

7 november 2019: de verschillende indieners gingen samen rond de tafel zitten om te werken aan een gezamenlijk voorstel. Men vond een consensus over:

- Huidige termijn van 12 weken wordt opgetrokken naar 18 weken.
- De bedenktijd wordt herleid tot 48u.
- De mogelijke sanctie voor vrouwen en artsen wordt afgeschaft.

- Van 12 tot 14 weken kan abortus gebeuren in de huidige abortuscentra. Na 14 weken moet abortus gebeuren in gespecialiseerde centra.

Omwille van de strakke timing kozen zij ervoor om amendementen in te dienen op het voorstel van de PS.

27 november 2019: goedkeuring amendementen in de commissie Justitie. De CD&V vroeg echter een tweede lezing en wil later ook advies van de Raad van State.

16 december 2019: in samenwerking met de CAL werd als repliek op een open brief van 750 zorgverleners tegen de wetsuitbreiding van abortus een petitie opgesteld. Deze zou aanvankelijk gepubliceerd worden in de aanloop naar de plenaire zitting van de Kamer, maar werd op 16 december al gemediatiseerd. Ondertussen hebben reeds 1500 zorgverleners de open brief ondertekend.

19 december 2019: naar aanleiding van de tweede lezing publiceerde deMens.nu een opiniestuk van Freddy Mortier en Karen Jiroflée, waarin ze een aantal onwaarheden weerleggen die zowel in de commissie als de media circuleren.

20 december 2019: de commissie justitie kwam opnieuw samen voor de tweede lezing van het wetsvoorstel. Dit werd opnieuw goedgekeurd en moet nu plenair gestemd worden. De CD&V liet nogmaals duidelijk verstaan dat zij daar om een advies van de Raad van State zullen vragen.

23 december 2019: Patrick Dewael vroeg als voorzitter van de Kamer zelf reeds om advies van de Raad van State betreffende het wetsvoorstel zwangerschapsafbreking. De Raad van State heeft dertig dagen om een advies te formuleren waarna het wetsvoorstel zal besproken worden in de plenaire vergadering. Het advies van de Raad van State over de versoepeling van de abortuswet zal niet beschikbaar zijn voor de plenaire vergadering van de Kamer van 13 februari 2020.

2020

11 februari 2020 voorstelling memorandum van de Nationale commissie voor de evaluatie van de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking in de commissie gezondheid in de kamer alsook de rapporten van 2014, 2016 en 2018.

24 februari 2020: het advies van de Raad van State is beschikbaar.

12 maart 2020: het wetsvoorstel ligt ter stemming in de plenaire vergadering van de Kamer. Er worden amendementen ingediend en er wordt opnieuw een advies van de Raad van State gevraagd. Het wetsvoorstel komt niet ter stemming.

Franky Bussche

Directeur Studie en Onderzoek deMens.nu